

Nieuw denken?

In de komende maanden zullen de bevindingen uit de discussies over de toekomst van de krijgsmacht moeten worden vertaald in een defensienota. In een vrij kort tijdsbestek is er een indrukwekkend aantal bijeenkomsten georganiseerd. Vele honderden mensen hebben de Hoofdlijnen-notitie becommentarieerd. Met name de minister en de bevelhebbers speelden in de diverse discussiebijeenkomsten een centrale rol. Terecht, de uitkomst raakt ook vooral deze functionarissen.

In deze gedachtewisseling speelden ook de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap en de Militaire Spectator een rol. De vereniging omdat zij door bijeenkomsten dialoog mogelijk maakte; de Spectator bood ruimte aan scribenten die wilden reageren op de Clingendael-notitie 'Krijgsmacht of Vredesmacht'.¹ De vereniging bood al veel eerder de ruimte om gedachten over de structuur van de defensieorganisatie onder de aandacht te brengen. Een interessant voorbeeld is het artikel van Duyverman 'Beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald'. Interessant, omdat het artikel in ieder geval uiterst oorspronkelijke gedachten bevat. Het verscheen in oktober 1970, in het toenmalige kwartaaltijdschrift van de vereniging.² Duyverman won er de jaarlijkse prijsvraag 1969 mee. Het onderwerp was:

Maak een studie over de mogelijkheden van coördinatie, integratie of unificatie van de delen van de Nederlandse krijgsmacht, of de onderdelen daarvan, in het licht van de technische en maatschappelijke ontwikkelingen van deze krijgsmacht. Bij deze mogelijkheden ware onder

¹ 'Krijgsmacht of Vredesmacht. Keuzen voor de Nederlandse defensie in de 21e eeuw', door A. van Staden, R. de Wijk, C. Homan, D. Zandee. Den Haag, 1999.

² S.D. Duyverman, in: *Mars in Cathedra*, 1970 (8) blz. 465-472.

³ *Mars in Cathedra*, 1969 (3), blz. 127.

*meer in de beschouwing te betrekken: de doelmatigheid, de noodzakelijke herstructureringsbijtoepassing van iedere mogelijkheid; de door u gekozen oplossing, met de beweegredenen en de filosofie, welke u daartoe hebben geleid.*³

De beoordelingscommissie bestond uit luitenant-generaal b.d. J.G. Smit (gsb), luitenant-generaal b.d. C. Giebel (gsb) en vice-admiraal mr. A.N. Baron de Vos van Steenwijk. Duyverman bepleit om binnen een tijdsbestek van ten hoogste zes jaar een aantal maatregelen door te voeren. Het fundament voor een nieuwe en betere organisatie ligt volgens hem in bondgenootschappelijk samengaan. Zijns inziens zou dit bondgenootschap algemene richtlijnen en zakelijke verplichtingen moeten kennen. De algemene verplichtingen zouden zich onder andere moeten uitspreken over de wederzijdse inzet van strijdkrachten; de inzet van nucleaire strijdmiddelen, operationele plannen, vraagstukken van bevelvoering, et cetera.

De zakelijke verplichtingen zullen betrekking hebben op de minimale personeelsinzet; de aanschaffing van materieel en de daaraan verbonden compensatie; de wederzijdse logistieke hulp en ondersteuning; de minimale bijdrage voor materieelinvesteringen en voor research. Als een dergelijke verplichting niet wordt nagekomen, zou arbitrage moeten plaatsvinden. Nationaal vormen deze zakelijke verplichtingen de grondslag voor de Nederlandse defensie.

Deze zakelijke verplichtingen leiden tot een centraal financieel beheer dat nauw is verbonden met het aanschaffingsbeleid en het rechtspositionele beleid. De topstructuur zou kunnen bestaan uit één minister, zonder staatssecretarissen en met een staf van zes directeurgeneraal, ieder met ten hoogste zes medewerkers, een rekencentrum (vijftig personen) en een administratieve staf van niet meer dan dertig personen. De minister vormt met de zes DG'n de Raad van Bestuur; hij is president en heeft vetorecht.

De directeur-generaal voor militaire zaken zal, met de hoogste militaire rang bekleed, richtlijnen voor de nationale plannen opstellen. Hij is voorzitter van de Raad van Nationale Bevelhebbers en ook hij heeft vetorecht.

De directeur-generaal voor personeelszaken (opper- of vlagofficier) is voorzitter van de vergadering van personeelschefs en heeft daarin vetorecht. Hij regelt in beginsel de godsdien-

stige, de medische en de sociale diensten. De uitvoering van deze diensten wordt opgedragen aan telkens één onderdeel van de krijgsmacht. De directeur-generaal voor techniek (opper- of vlagofficier, elektronisch ingenieur met specialisatie bedrijfskunde, operations en research) stuurt de materieelfunctie. Hij bewaakt de militaire research en presideert de vergadering van de materieelchefs met recht van veto.

De directeur-generaal econometrie (bij voorkeur een niet-militair) ziet toe op het rekencentrum. Hij vormt met de andere DG'n en de bevelhebbers een stuurgroep voor de automatische verwerking van *alle* relevante gegevens in vredes- en oorlogstijd.

De directeur-generaal juridische zaken zal bij voorkeur een niet-militair zijn; heeft doctoraal-examen in de rechtswetenschappen, ten minste zes jaar ervaring als maat in een advocatenkantoor en is gepromoveerd op een onderwerp in het internationaal recht. Hij is onder meer verantwoordelijk voor de juridische vormgeving op publiek, privaat en internationaal rechterlijk gebied.

Ten slotte de directeur-generaal voor de financiën. Hij zal nimmer een militair kunnen zijn. Hij stelt het budget op en draagt zorg voor een doelmatige budgettering. Studeerde economische wetenschappen en vervulde gedurende ten minste vijf jaren een belangrijke financiële functie bij een zeer groot bedrijf. Voor wat betreft de financiering gaat hij uit van de eerder genoemde vaste percentages van het nationaal inkomen, voor investeringen en research vermeerderd met hetgeen daarboven voor de exploitatie mogelijk wordt geacht. Uitgangspunt bij materiëleaanschaffing is dat leden van het bondgenootschap elkaar vijftig procent compensatie geven. Aanbevolen wordt om de logistieke verzorging en de oefeningsmogelijkheden – uiteraard tegen verrekening van kosten – te doen uitvoeren door de grootste onder de verdragspartners.

In de exploitatiesfeer waren als oplossingen in beschouwing te nemen: een drastische inperking van het personeel (niet meer dan 75.000 personen); opheffing van de dienstplicht. Beperkingen van de samenstelling van de krijgsmachtdelen: marine – fregatten, mijnenvegers, voorraadschepen; luchtmacht – *al* het vliegend materieel (met uitzondering van helikopters) en

geleide wapens; landmacht – drie gevechtsgroepen, het korps marechaussee; interservice – '*fire brigade*' (mariniers en commando's).

Ook kan worden gedacht aan het beëindigen c.q. overdragen van al die taken die voor een bondgenootschappelijke inzet niet van vitale betekenis zijn. Opheffing van alle territoriale eenheden en commando's, overdracht van hydrografie, topografie en loodswezen aan Verkeer en Waterstaat; van militaire pensioenen aan Binnenlandse Zaken, hospitalen aan Volksgezondheid, enzovoort.

Een volgende mogelijkheid betreft internationalisering van een aantal taken en overdracht daarvan tegen verrekening. Als voorbeelden worden genoemd: de opleiding van officieren, onderofficieren en soldaten in de VS; oprichting van geïnternationaliseerde logistieke eenheden; officiersopleidingen per krijgsmachtdeel voor België, Luxemburg, Denemarken, Noorwegen en Nederland in één instituut onder te brengen, enzovoort.

Ten slotte kunnen uitvoerende taken van krijgsmachtdelen welke een onmiskenbaar interservice-karakter hebben, in één hand worden gelegd. Hierbij valt te denken aan materiaal-aanschaf, werving, selectie en keuring, codificatie, sociale zorg, rechtepositionele zorg, enzovoort.

In het volgende nummer van Mars in Cathedra volgde reactie en repliek. Duyverman vergaf de critici dat zij het woord 'droom' gebruikten. Wel wees hij erop dat de elf Zwitserse departementen tezamen zo'n 1500 ambtenaren telden (Defensie 86 bestuurders en 23 administratieve staf).⁴

Wij zijn 29 jaren verder. Sommige gedachten zijn door anderen opgepakt. Zo is de dienstplicht opgeheven en zijn werving en selectie, verkeer en vervoer en diverse andere aspecten nu 'paars'. Andere voorstellen waren toen vele bruggen te ver. Ook nu lijken ze, om diverse redenen, geen plaats te krijgen in de uitwerking van de Hoofdlijnennotitie. Toch intrigeren diverse suggesties. Is het mogelijk concretere afspraken te maken in bondgenootschappelijk verband? Zijn gefixeerde percentages haalbaar? Misschien is wel de belangrijkste bevinding dat we blijkbaar in ons denken vaak vasthouden aan het bekende en vertrouwde.

Natuurlijk gaat het uiteindelijk om haalbaarheid en wijsheid. Oorspronkelijkheid kan echter wel het begin zijn van nieuw denken. Een renaissance op dat gebied lijkt uiterst relevant.

⁴ Mars in Cathedra, 1971 (10), blz. 548.